

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 22, брой 8
1 септември – 2 октомври

Борис Попиванов

България направи важна крачка към енергийна диверсификация.

Резултатите от парламентарните избори не носят трайно решение на политическата криза.

На този етап експертен кабинет, подкрепен от ГЕРБ и други партии, изглежда като основна алтернатива на поредни предсрочни избори.

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 22, брой 8
1 септември – 2 октомври

Съдържание

1.	ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА	2
2.	ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО	3
3.	СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА	5
4.	ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	8

1

ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА

Войната в Украйна. Увеличеното напрежение по оста Запад-Русия предизвика и по-активна позиция на България в синхрон с нейните партньори от ЕС и НАТО. София отказа да признае т.нар. референдуми за присъединяване на окупирани украински територии към Русия. Президентът Румен Радев припомни изявлението си от 24 февруари, първия ден на войната, с което осъжда руската инвазия в Украйна. Министърът на отбраната Димитър Стоянов определи руския президент Владимир Путин като „агресор“ и подчерта, че се надява на „обрат“ във военните действия в полза на Киев. Външният министър Николай Милков от трибуната на Общото събрание на ООН използва термина „незаконна военна агресия“ във връзка с действията на Русия. Наблюдава се и един вече традиционен нюанс в поведението на президента. Радев е известен с усилията си да провежда по-балансирана външна политика. Често пъти това му носи обвинения, че в условията на конфликт балансираната политика означава фактическа подкрепа за Русия. Радев отказа да се присъедини към декларацията на деветимата държавни ръководители от Централна и Източна Европа, призоваваща за ускорено приемане на Украйна в НАТО. Мотивите му надграждат предишни негови предупреждения срещу въвлечане на България (в случая като член на НАТО) във войната. Но те изразяват и едно вече забележимо разграничение. От началото на руската инвазия Радев неизменно подкрепя всички общи позиции на ЕС и НАТО по отношение на Русия (в т.ч. санкциите), но обикновено се дистанцира от позициите на отделни държави или групи държави, които не са утвърдени на нивото на европейските и евроатлантическите институции (предоставянето на оръжие за Украйна, членството на Украйна в НАТО).

Енергийният въпрос. Преодоляването на „хаоса“ и „кризата“ в енергетиката бе вменено от президента Румен Радев като приоритет на служебния му кабинет. Именно енергийният въпрос бе в центъра на външнополитическата активност на България през септември. Може да се каже, че практически всички дипломатически ходове на България бяха ориентирани към търсене на газови доставки и енергийна свързаност. За тази цел президентът проведе преговори с Обединените арабски емирства, Египет и Азербайджан, както и многобройни консултации на Балканите. Кулминация на тази политика представляваше официалното откриване на газовия интерконектор между България и Гърция в София в присъствието не само на държавните и правителствени ръководители на балканските страни, но и на председателката на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен и еврокомисаря по енергетиката Кадри Симсон. По такъв начин Радев постигна две неща. Първо, демонстрира, че тезата за енергийна диверсификация е не просто реторическо, а практическо занимание, което се ползва и с европейска подкрепа. И второ, самият факт, че церемонията се състоя точно ден преди парламентарните избори в България, формираше внушението, че не партиите, а президентът е този, който умее да решава проблемите на страната. И в тази ситуация, обаче, както по повод на войната в Украйна, личеше „Радевият нюанс“. През изтеклите седмици държавният глава съзнателно подхранваше убеждението, че преговаря за възобновяване на газовите доставки от руския гигант „Газпром“. Трудно може да се прецени дали отказът на руската страна е бил прогнозиран и дали в този смисъл цялото усилие не е било само жест към русофилската публика.

2

ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО

Правителството. Служебният кабинет видимо се опитваше да гради публичния си имидж около темата, обявена като приоритет още в самото начало – енергийната диверсификация. Безспорните постижения по тази линия като че ли остават в сянката на президента. Това е първият служебен кабинет, назначен от Румен Радев, който не проявява амбиции да налага себе си и участващите в него министри пред медиите и общественото мнение. Самият премиер Гълъб Донев (за разлика от Огнян Герджиков през 2017 и Стефан Янев през 2021 г.) не показва намерение за утвърждаване като самостоятелна политическа фигура. Най-важните новини бяха произвеждани от президентската администрация, а не от правителствената. Дори ключови сюжети като ескалацията на войната в Украйна биваха обсъждани не в институционалния формат на Съвета по сигурността към Министерския съвет, а на ад хок съвещания при държавния глава. Правителството не стоеше под светлината на прожекторите, но по такъв начин и не допусна редица спорни теми, кадрови и политически, да прераснат в скандали. Ефективността на част от министрите (Крум Зарков, Атанас Пеканов) по теми като законодателството по Плана за възстановяване и устойчивост или присъединяването към Шенген и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие не остана незабелязана. Разбира се, атаките срещу енергийния министър Росен Христов бяха многобройни и понякога го поставяха в трудно положение. Като цяло, обаче, формулата за работещ експертен кабинет, два месеца след формирането му, може да се оцени като по-скоро сполучлива.

Президентът. В хода на предизборната кампания президентът Румен Радев драстично ограничи публичните си изяви по вътрешнополитически теми и се посвети изцяло на външната политика. Очакванията, че част от партиите ще заложат на антипрезидентска реторика в кампанията, до известна степен се сбъднаха. Положени бяха усилия Радев да бъде компрометиран и във външната, и във вътрешната си политика. Основна теза на някои десни партии беше, както и в предишните два месеца, че опитите на Радев за международно балансиране всъщност прикриват

проруски курс. Друга теза, възникнала в друга част от политическия спектър, бе идеята за президентска република. Тя подхрани обвиненията, че Радев иска да узурпира цялата власт в България, като използва предполагаемо близки до него партии от типа на „Има такъв народ“ и „Български възход“. В средите на левицата набра сили и обвинението, че Радев е сближил своите позиции с партията ГЕРБ на Бойко Борисов. Общият знаменател на всички критики е ясен. Това е внушението, че Румен Радев е обратното на онова, за което се представя – не е балансатор нито във външен, нито във вътрешен план, а напротив, силно ориентиран към Русия навън и към хипертрофия на президентските правомощия вътре.

От страна на Радев отговори на обвиненията почти липсват. Изглежда, че държавният глава съзнателно се дистанцира от политическия дебат, за да може да се включи доста по-активно след изборите.

Главният прокурор. Поведението на главния прокурор продължава да дава поводи за негативни реакции. По инициатива на министъра на правосъдието Крум Зарков Министерският съвет внесе в Конституционния съд искане да се уточнят правомощията на прокуратурата. Това е сигнал, че не само личността на Иван Гешев, а прекомерната концентрация на власт от страна на институцията представлява сериозен проблем за демократичния баланс в България. Гешев се стреми да отговори на институционалните удари като реабилитира закритото специализирано правосъдие. Поредицата автомобилни катастрофи, предизвикани от водачи под влиянието на алкохол и дрога, мотивира главния прокурор да се оплаква, че без специализирано правосъдие истинска справедливост няма да има. Неговите усилия явно ще бъдат посветени на експлоатация на темата за несправедливостта и беззаконието, достатъчно популярни в българското общество, като щит срещу обвиненията в законен произвол. Репликата на Гешев „Къде виждате държава?!“ сочи недвусмислен популистски завой на една от водещите държавни институции.

Общественото мнение. В предизборната кампания доминираха проучвания на общественото мнение

ние, пряко посветени на изхода от политическата борба. По-малко внимание получиха темите, свързани с нагласите на хората към най-важните проблеми на българското общество. Общата картина, с приближаване на зимния сезон, е подчертано песимистична. Изследване на социологическата агенция „Маркет Линкс“ установява, че едва 15% от респондентите дават позитивна оценка на развитието на страната. Изследване на „Галъп интернешънъл“ конкретизира обществените притеснения. Стряскащо внушителни са дяловете на хората, които виждат сериозна и непосредствена опасност в инфлацията (90%), потенциалния недостиг на газ (78%), потенциалния недостиг на електричество (69%). Представата за една трайна политическа нестабилност като опасност за страната се споделя от цели 78%. Създава се впечатлението, че българските граждани, призовани да гласуват, не виждат в политическата система защита срещу поводите за своите тревоги. Социалните теми надделяват над геополитическите. За 56% от българите задълбочаването на войната в Украйна е голяма опасност, но за много повече (72%) е опасност една възможна миграционна вълна към България в резултат на войната. Тревогите са фокусирани върху националния терен. Рискът България да се откъсне от западния свят (ЕС, НАТО) се разглежда като голяма опасност само от 35%. Излиза, че независимо от

геополитическите координати на партийния дебат, общественото мнение е вгледано повече в себе си, отколкото навън.

Два други фактора вероятно ще упражняват негативно въздействие върху нагласите в България през следващите месеци и години. Обявени бяха резултатите от преброяването на населението, от които става ясно, че населението на страната е намаляло с 800000 души за едно десетилетие. Нещо повече, за първи път нито един от шестте най-големи града не бележи ръст. Тезата, че наблюдаваме нормална вътрешна миграция от малките населени места към големите, е опровергана. Нацията се топи, и този факт ще има както дълбок публичен резонанс, така и разнообразни политически употреби. Също така ООН обяви своя Индекс за човешкото развитие за 2021 г. България отива на 68-о място и изпада, единствена в ЕС, от групата на високоразвитите държави. Икономическата конюнктура няма връзка с тази тенденция. Проблемът е социален. България според ООН върви надолу заради падаща средна продължителност на живота и намаляващо образователно равнище. Свиващо се население със свиващи се социални показатели – това говори за необходимост от социален дневен ред на българската политика, какъвто предизборната кампания практически не предложи.

3

СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА

Предизборната кампания. „Горещата фаза“ на предизборната кампания премина под знака на няколко доминиращи сюжета. Първо, геополитическият контекст, и по-конкретно конфронтацията Русия-Запад. Това противопоставяне бе използвано за да се активират два типа мирогледни напрежения в българското общество – традиционното напрежение между русофоби и русофили и по-съвременното напрежение между модерно (европейско, прогресивно, либерално) и ретроградно (патриархално, носталгично, консервативно). Второ, партийната ос на разделение. Кампанията в крайна сметка започна да изглежда като сблъсък между двете основни сили ГЕРБ и „Продължаваме промяната“, като повечето останали партии са смятани за потенциални бъдещи партньори на една или другата. Липсата на съществени програмни различия между ГЕРБ и „Продължаваме промяната“ на свой ред превърна корупцията в разделителна линия. Трето, дебатът в хода на кампанията. Той се сведе почти само до взаимни обвинения между партиите за състоянието на страната и обхваналите я кризи. Фактът, че с изключение на „Възраждане“ всички основни кандидати за парламента са били съвсем доскоро представени в изпълнителната власт или са били много близки до нея, допълнително стимулира обвинителната реторика. И четвърто, кампанията бе изолирана почти изцяло в твърдите ядра на партиите. Притесненията, че резки и нестандартни ходове могат да застрашат електоралното представяне, мотивираха ограничени, затворени кампании, без крупни скандали и компрометиращи информации, но и без отваряне към нови избиратели. Резултатът: избирателната активност е по-ниска дори от антирекорда от 14 ноември 2021 г. Каквато и да е истината относно достоверността на избирателните списъци, несъмнено е, че в последно време под 50% от хората участват като избиратели в политическия процес.

Окончателните данни от вота сочат малки размествания на електоралните предпочитания спрямо ноември 2021 г. Промените не личат заради създадени в хода на кампанията свръхочаквания: „Продължаваме промяната“ губи 165 хиляди гласа, но имаше прогнози, че ще се срина много по-на-

долу; ГЕРБ изглеждат безусловен победител, но са добавили под 40000 гласа, и в този смисъл не успяват да достигнат собствените си нива от април и юли 2021 г.; „Възраждане“ удвоява резултата си, но многократно звучаха опасения, че може да се окаже втора политическа сила, и сега двукратният ръст изглежда едва ли не като неуспех; Движението за права и свободи и „Демократична България“ се стабилизират с минимално повишение, „Български възход“ влиза в Народното събрание със съмнения за корпоративна добавена стойност; Българската социалистическа партия бележи трайна тенденция надолу (с нови 30000 загубени гласа и безпрецедентна пета позиция).

ГЕРБ-СДС. Като победител на изборите, и то с ясна преднина пред партията на второто място, ГЕРБ-СДС имат политическата инициатива. За разлика от трите парламентарни избора през 2021 г., сега няма категорични обществени нагласи, че е недопустимо участието на ГЕРБ във властта, поради което те са длъжни или да положат усилия за формиране на правителство, или да внушат, че полагат усилия. Това се очаква също така и от бизнеса, и от клиентелата им.

Интересът на ГЕРБ в преговорите е свързан с две предпоставки. Първо, да може да „разделя и владее“ в едно управление, каквато беше практиката в предишни кабинети на Бойко Борисов. Това означава да събере партньори, които да противопоставя един на друг по време на мандата. Втората предпоставка е ГЕРБ да намери начин да привлече „Продължаваме промяната“ или „Демократична България“ или и двете формации в управлението. Това е необходимо с оглед на международното напрежение. За ГЕРБ е много важно, предвид опита от протестите през 2020 г., да не допусне най-ярките привърженици на Запада да бъдат в опозиция, за да не блокират кабинета, включително като говорят от името на ЕС и НАТО. Ако тези предпоставки не са налице, ГЕРБ биха могли да приемат предсрочните избори като вариант с по-малко рискове. В публичното пространство често се коментира, че ГЕРБ биха станали приемлив партньор за другите единствено ако

Борисов се оттегли. С други думи, „червената линия“ сякаш се премества – вече не е срещу ГЕРБ, а срещу Борисов. Самият Борисов загатва за такава възможност, но не я предпоставя. Не е изключено да смята, че при поредни предсрочни избори тази „червена линия“ би отпаднала окончателно.

„Продължаваме промяната“ (ПП). ПП преодолява сериозната си електорална ерозия буквално в „горещата фаза“ на кампанията и се представиха доста добре на фона на предварителните очаквания. Това се дължи преди всичко на умело промислената стратегия да експлоатират решително два фактора: неутихналите анти-ГЕРБ настроения в страната (позициониране „никаква коалиция с ГЕРБ след изборите“ и „Борисов в затвора“) и „свободната“ ниша на социално чувствителни либерали (позициониране „всички социални придобивки са наша заслуга“). Евентуален отказ от тази стратегия би могъл сериозно да ги делегитимира. Има основания хипотезата, че немалко избиратели са предпочели ПП не защото са успешна партия, а защото само те имат потенциала да неутрализират ГЕРБ. Следизборната конфигурация отрежда на ПП особено, „междинно“ парламентарно присъствие. Партията е достатъчно голяма, за да може фактически да попречи на стабилен кабинет, подкрепен от ГЕРБ, но и достатъчно малка, за да може да конструира парламентарно мнозинство без ГЕРБ. Ето защо отношението на ПП към победителя добива ключово значение. И двете основни възможности, които не предполагат пълна абдикация от досегашните изявления (възможностите „никаква подкрепа за ГЕРБ“ и „никаква подкрепа за Борисов“), могат да бъдат открити в медийните послания на ПП. По-труден е въпросът коя от двете ще надделее. В единия случай рискът е свързан с изпадане в политическа изолация и изграждане на образ на деструктивна сила, която тласка страната в спирала от избори. В другия случай цената на компромиса може да се окаже твърде висока за привържениците на партията. ГЕРБ биха могли да намерят своя път към ПП с надеждата в някакъв бъдещ момент да ги обезличат в сянката си. Но в средите на ПП, сред част от бизнеса и особено в неправителствения сектор битуват твърде силни анти-ГЕРБ нагласи, които биха пречили колкото могат на разбирателство с партията на Борисов. Възможно е, разбира се, международните партньори на страната да поощрят едно разбирателство между ГЕРБ и ПП в името на политическата стабилност на България, но няма гаранции, че такива настроения биха били достатъчни за компромис.

От наличната информация би могло да се предположи, че лидерите на ПП все повече гледат на партията си като на дългосрочен проект от прогресистки популистски тип, който има амбицията да заеме терена на традиционната десница (с антикорупционната реторика) и на традиционната

левица (с щедри социални обещания). Подобна дългосрочна визия, в отсъствието на парламентарен опит, увеличава изкушенията към предсрочни избори, без да ги предопределя.

Движението за права и свободи (ДПС). ДПС имат предсказуема и последователна линия, основана на послания за диалог с готовност за коалиция и с евроатлантически приоритети. Още преди изборите летвата беше вдигната високо със заявката, че вече е време да участват пряко във властта. Това е и продължение на линията на председателя Мустафа Карадайъ за излизане от „сянката“. ДПС подказва, че вече не се задоволява с консумация на властта „зад кулисите“ и иска публично и открито да капитализира политическата си тежест. Задачата остава трудна. Другите партии трябва да намерят начин да оправдаят едно разбирателство с ДПС, и ДПС ги изчаква. Известно е, че в кризисни парламентарни ситуации именно ДПС действа най-убедително и решително. Възможно е и в първите седмици на 48-ото НС да наблюдаваме точно такава инициативност. Не е без значение, също, че ДПС имат най-голям опит в конструиране на приемливи формули на управлението. Въпросът за партньорствата обаче, макар и открит, е ограничен от досегашните изяви на фигури от партията. От тях изглежда все пак, че за ДПС най-предпочитан вариант е съюз с ГЕРБ.

„Възраждане“. Партията е единствената, постигнала удвояване на резултата. Във всеки друг контекст това би фокусирал вниманието върху нея. Същевременно създадените очаквания за голям пробив, който не се състоя, неутрализират интереса към новото по-високо ниво на националистическо представителство в парламента. Не е за подценяване, че „Възраждане“ сега има точно толкова депутати (27), колкото имаше обединението на националистическите партии в най-силния за тях момент през 2017 г. Шансът на лидера Костадин Костадинов беше в това, че се обяви за алтернатива на цялото статукво. Този шанс обаче сам по себе си вече представлява ограничение. Общественото мнение очаква редовно правителство и се надява на конструктивността на партиите. В качеството си на „алтернатива“ Костадинов, обратно, сякаш настоява за безкрайна серия от избори, докато неговата партия не бъде в състояние да диктува състава на евентуален кабинет. В такъв смисъл изглежда, че ролята на „Възраждане“ в политическия дебат след 2 октомври е изчерпана до следващите избори, когато и да са те. По всичко личи, партийната реторика ще се фокусира все повече върху антиевропейските и (особено) антиевроатлантическите послания, с надеждата, че разочарованието на хората от поведението на ЕС и НАТО в украинския конфликт ще ги насочи към единствените налични „дисиденти“ в парламента. Макар да не са изключени обрати, цялата инерция на партията води

към отказ от влизане в каквото и да било мнозинство, под каквато и да било форма. Ако се състави редовен кабинет, заедно с това, прагматизмът би подтикнал „Възраждане“ да гласува отделните законодателни решения според интереса си.

Българската социалистическа партия (БСП). Партията претърпя поредно поражение, което я сви под четвърт милион избиратели и ѝ отреди пета позиция в Народното събрание. Явно неуспешна се оказа стратегията на председателката Корнелия Нинова, огласена на партийния конгрес през януари, че участието в изпълнителната власт е единственият път за укрепване на партията. Вярно е, че този път електоралните щети не са големи, но изходната позиция все пак е твърде ниска. Несъмнено отражение върху крайния резултат дават неубедителните позиции на партията по санкциите срещу Русия, екстрадицията на руски дипломати и търговията с оръжие за Украйна. Ниският авторитет на БСП в обществото, също така, допринесе за това ПП реално да си припишат заслугите на кабинета „Кирил Петков“ в социалната сфера, които всъщност бяха почти изцяло инициатива на социалистите. Водачите на листи за изборите съвсем логично не успяха да мобилизират електорална периферия и дори част от ядрото на партията. Нинова отново заложи на остро конфронтационен стил, като през цялата кампания атакуваше служебното правителство, а буквално в последния ден излезе с груба атака срещу президента на Партията на европейските социалисти Сергей Станишев. Вместо да използва добрите постижения на членовете на БСП в служебния кабинет (особено министъра на правосъдието Крум Зарков и министъра на земеделието Явор Гечев), ръководството се дистанцира рязко от тях и заложи на тезата, че единствено успешни социалисти във властта могат да бъдат приближените на Нинова. Положителен електорален ефект нямаше.

Незавидното състояние на местните структури на БСП вдъхва големи притеснения за представянето на партията на местните избори през есента на 2023 г. Създава се убеждението, че ръководството е готово да абдикира от местния вот (който зависи основно от структурите) и разчита на медийни кампании за национални избори (където е възможно инерцията от миналото да изпраща определен брой близки до Нинова лица в Народното събрание). Големият въпрос пред партията сега са изводите от 2 октомври – дали ще се върви към цялостна промяна на кадровия, идеологическия и политически профил на БСП, или ще се продължи

по досегашния път на единоначалие и конфронтация. Решението на Нинова да не подава оставка след поредното поражение подсказва, че най-вероятно е тя да търси някакъв вариант за ново участие в правителство. Това е и единственият начин вътрешнопартийният проблем да бъде отложен заради предполагаем ангажимент към националните проблеми. Но така или иначе идейната и политическата безизходица пред БСП се задълбочава.

„Демократична България“ (ДБ). ДБ навакса електоралния си застой в хода на кампанията и потвърди своето досегашно присъствие, даже с известен ръст. До голяма степен заслугата е обща с ПП. Ако през лятото изглеждаше, че ПП може да привлече традиционните избиратели на ДБ и да я маргинализира, то кампанията показва съзнателно „разделение на труда“. Геополитическата тематика бе предоставена изцяло на ДБ (разделението Запад срещу Русия), докато антикорупционните и социалните теми бяха поети от ПП. Добрият резултат на ДБ, накратко, се дължи най-вече на антируското позициониране. Това задължава ДБ да следва същия курс вече и в следизборна ситуация и да се легитимира най-вече чрез този курс. От гледна точка на наследството от кампанията, следователно, съставянето на управленско мнозинство с ГЕРБ и/или ДПС става изключително трудно. Разбира се, съществуват потенциални оправдания за влизане в такова мнозинство (договореност за съдебна реформа, някаква форма на проукраински пакт, получаване на премиерския пост, и т.н.). Има и друго изкушение, произтичащо от сложната композиция на ДБ, която включва както партийни фигури, така и граждански активисти. За партийните фигури (от „Да, България“, „Демократи за силна България“, в далеч по-малка степен Зелено-то движение) управленското участие е начин за поемане на политическата инициатива – в качеството им на политици, а не на представители на групи за натиск. Така само могат да се илюстрират дилемите пред ДБ. Все пак, като че ли анти-ГЕРБ настроеността на този етап водят.

„Български възход“ (БВ). Създава се впечатлението, че БВ е готова на всяка коалиция и може да работи с всекиго. Дали това е така, е трудно да се каже. Във всеки случай подкрепата за партията на изборите, получена от корпоративни кръгове (напр. в Кюстендил), по-скоро свидетелства за амбиция за властово участие, а оттам и за управленска капитализация на това участие, а не за антисистемност. БВ като че ли няма намерения да повтаря „Възраждане“ в по-приглушен и умерен вид.

4

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ

Ескалацията на войната в Украйна изправя България пред нови предизвикателства, включително пред националната сигурност на страната. Политическият дебат внушава, че дилемата пред България е дали да заеме проруска или проевропейска позиция. Всъщност тази дилема е по-скоро привидна. Реалният въпрос е дали българската позиция да бъде по-радикална, по-„ястребовска“, заедно с тази на държавите от Източна Европа, или да следва общоевропейската линия, която е по-внимателна и предпазлива. На българските политици е ясно, че анексията на украински територии от Русия не дава шанс за свободно маневриране между „Изотока“ и „Запада“. Прекрачена е граница, която е по-важна и ще има за съжаление повече и по-неприятни последици, отколкото физическата граница, прекрачена от Русия на 24 февруари.

Откриването на газовия интерконектор между България и Гърция е сред добрите новини, създаващи надежда, че надвисналата енергийна криза може да бъде (поне временно) преодоляна. Заслугата на президентската институция трудно може да бъде подмината.

Парламентарните избори от 2 октомври не решиха политическата криза, а само я преформулираха. Настоящата парламентарна конфигурация не обещава политическа стабилизация. Още е рано да се прогнозира дали все пак ще бъде съставено редовно правителство, или в началото на следващата година ще се проведат поредни предсрочни избори, но при всяко положение мнозинство за устойчив кабинет отсъства.

Съвсем малко вероятно е да се състави редовно правителство без участието на партията-победител ГЕРБ под някаква форма, не само по аритметични съображения, но и защото такива са масовите очаквания, и отговорността е фокусирана върху ГЕРБ. Партиите видимо се притесняват от рисковани или хазартни ходове. За повечето от тях най-голямата опасност като че ли е да бъдат възприети като основен виновник за неуспех да има кабинет и нов предсрочен вот. Затова вероятно политическият процес ще намали темпото си.

Ако се стигне до кабинет, той по-скоро не би изразил ясна партийна отговорност във вид на официална междупартийна коалиция или правителство на малцинството. Такива управленски формати биха съсредоточили отговорността върху участващите партии не само за процесите през тежкия зимен период, но и за евентуално прекратяване на мандата. Експертен кабинет без партийни лидери сякаш е формулата, която има най-големи шансове за успех. Липсата на сериозни идеологически различия и утихването на вътрешнопартийния живот при отделните формации фокусират мотивите за едно или друго важно решение върху личните интереси и притеснения на лидерите. Не е без значение, че за първи път има парламентарни избори, след които нито един загубил лидер не е подал оставка.

Заедно с това новото Народно събрание е изправено пред двойна задача: не просто да излъчи правителство, но и да приеме законодателство. Законопроектите, свързани с Плана за възстановяване и устойчивост, не могат да бъдат отлагани ако България иска да получи следващия финансов транс, така необходим на икономика в криза. Не би било добре държавата да продължи през 2023 г. с бюджета за предходната година заради крайно променената икономическа ситуация и най-вече заради променените цени на енергоносителите. Редица държавни институции като Висшия съдебен съвет, Инспектората към него, Конституционния съд имат изтекъл мандат и се нуждаят от попълване на парламентарните квоти. Всичко това ще бъде и тест за зрелостта на новата парламентарна конфигурация. Но също така отношението към законодателството, подготвено от служебния кабинет, ще бъде тест за отношението на парламента към президента Радев.

Неуспех да се състави кабинет е сценарий с немалка вероятност. Освен всичко друго, той би означавал, че партиите предпочитат да прехвърлят отговорността за зимата върху президента.

По време на предизборната кампания една от партиите заговори за президентска република. Непосредствено след вота друга партия настоя, че само

еднопартийното управление може да бъде ефективно. Разбира се, това са екзотични изявления. Но политическата безизходица и социалната криза, ако бъдат оставени да продължат твърде дълго, могат да радикализират и обществените нагласи, и политическите злоупотреби с тях.

ЗА АВТОРА

Д-р **Борис Попиванов** е доцент по политология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Изследванията му са концентрирани в областта на политическите идеологии, теорията и историята на лявото, както и българския преход.

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
bulgaria.fes.de

Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Фондация Фридрих Еберт България издава „ПОЛИТ-БАРОМЕТЪР“ от 2000 година насам, анализирайки актуалните и дългосрочни политически процеси и идентифицирайки тенденциите в българската политика със специален фокус върху политически партии като главни актьори на демокрацията.

В ситуация, в която качеството и безпристрастността на българските медии са под въпрос, имаме за цел да предоставим на българските и чуждестранните читатели научна основа за по-нататъшна политическа дискусия.

bulgaria.fes.de

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 22, брой 8
1 септември – 2 октомври

България направи важна крачка към енергийна диверсификация.

Резултатите от парламентарните избори не носят трайно решение на политическата криза.

На този етап експертен кабинет, подкрепен от ГЕРБ и други партии, изглежда като основна алтернатива на поредни предсрочни избори.

Повече информация по темата ще намерите тук:
bulgaria.fes.de